

Процесуальна реформа чи процесуальна диверсія?

Судово-реформаторські страждання із санкційним присмаком

Двадцять дев'ятого липня Європейською Комісією було оприлюднено прес-реліз, в якому повідомлено про запуск процедури щодо запобігання порушень у зв'язку з реформою судової системи в Польщі (European Commission launches infringement against Poland over measures affecting the judiciary: European Commission – Press release. – Brussels, 29 July 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-2205_en.htm). Це раніше, 22 липня, у Кракові – історичній столиці країни, відбувся багатотисячний мітинг – частина загальнонаціонального руху громадян, обурених прийняттям Сенатом законом, який надає політикам країни значний контроль над системою судочинства, незважаючи на застереження експертів та окремих інституцій ЄС. Ось для нас для всіх приклад, як громадянське суспільство реагує на неадекватні так звані реформи базового інституту держави – судочинства. При цьому в них не така вже й радикальна (на перший погляд) реформа, на відміну від України.

Олександр ІЛЛАРІОНОВ,
старший науковий співробітник відділу проблем господарсько-правового забезпечення економічної безпеки держави Інституту економіко-правових досліджень НАН України

Але це питання, як виявляється, для громадянського суспільства в Польщі принципове, знову ж таки на відміну від нас, де спостерігається доволі пасивне ставлення до підризу засад судової системи країни окрім, звісно, зацікавлених осіб, споріднених із ініціаторами «реформи» та іншими зацікавленими особами і їх супротивниками, які обмежені в можливостях вплинути на цей процес з огляду на переважаючі адміністративні та медійні ресурси першої групи.

Польський експеримент і можливі наслідки

Згаданий закон Республіки Польща передбачає звільнення з посад суддів Верховного Суду, за винятком тих, яких призначив президент. Таким чином, це надає Главі держави право керувати діяльністю судів. Відтак Європейська Комісія розпочала провадження проти Польщі, надіславши лист-повідомлення владі країни після публікації в польському офіційному журналі Закону про організацію звичайних судів. На думку ЄС, ініційована реформа ставить під загрозу принцип верховенства права (без будь-якого там правовладдя, як декому мріється). Так, міністр юстиції Польщі отримав повноваження продовжувати мандат суддів, які досягли пенсійного віку, самостійно звільняти чи призначати голів судів. Відтак ЄК звернулася до польської влади з проханням переосмислити та виправити ситуацію, втім, наголошуючи на конструктивному діалозі.

У документі також окреслено санкції для польської сторони в разі подальшого порушення договірних зобов'язань перед ЄС, в тому числі щодо призупинення певних прав держави-члена Євросоюзу, тобто Польщі.

А що ж стосовно наших взаємин з ЄС?

Відповідно до Статті 14 «Верховенство права та повага до прав

людини і основоположних свобод» Угоди про асоціацію між ЄС та Україною в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема.

Протести проти судової реформи у Польщі

Співробітництво буде спрямоване, в тому числі, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод. А чи відповідає наша «судова», а також «процесуальна» так звана реформа цьому базовому принципу співробітництва з ЄС в рамках означеної Угоди? Чи надана інституціям ЄС відповідна інформація про наші «процесуальні страждання» у Верховній Раді стосовно прийняття законопроекту-мастодонта про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів за

№ 6232? Думається, інституції ЄС за наступні два місяці опрацюють ситуацію та нададуть відповідний коментар щодо згаданого документа.

Так і хочеться попросити: Євросоюз, а можна і нам трошки санкцій проти ділків зі складу «Ради реформ при Президенті України» та ще декількох причетних ідеологів такої «процесуальної революції» на підставі ігнорування думки громадянського суспільства стосовно відповідних процесів, зловживання адміністративним та медійним ресурсами у власних інтересах? Чи може влаштує ще в якійсь формі їм холодний душ з нагоди набрання чинності Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, або додасте їм якихось санкцій? Але ще раз повторю: вражає пасивність практиків та вчених та й усього суспільства щодо висловлення думок та коментарів до так званої «судової реформи» по-українськи. А нам потім всім разом за цими «законами» жити, судитися, судити...

Історичні паралелі

Якщо проводити історичні паралелі «спущення реформ зверху», то слід нагадати про деякі огидні сторінки російської окупації XVIII століття, коли саме «зверху» було спущено документ (дехто його вважає пам'яткою права, незважаючи на його принизливу форму й сутність, не ка-

жучи вже про назву) – «Права, по котрим судитися малоросійський народ, Высочайшим всепресветлейшия, державнейшия Великия Государыни Императрицы Елисавет Петровны, Самодержицы Всероссийския, Её императорского священнейшего Величества повелением, из трех книг, а имено: Статута Литовского, Зерцала Саксонского и приложенных при том двух прав, также из книги Порядка, по перевезде из полского и латинского языков на российский диалект в едину книгу сведенные, в граде Глухове, лета от рожества Христова 1743 года» (назву надано мовою оригіналу). Цей «документ» є взірцем приниження волі українського народу, потурання його вольностей та прав, є збіркою норм феодального права. А чи не є приниженням українського народу ця сучасна «судова реформа»? Нам

це потрібно? Гадаю, що ні, тож необхідним є рішучий опір суспільства (суддів, практиків, адвокатів, корпоративних юристів, науковців тощо) ініціативам до-радчих заангажованих органів, які прикриваються інститутом Президента України та мають потужні лобістські можливості, починаючи як з Адміністрації Президента, так і знайдення «поплічників» навіть серед представників судової влади – суддів, які, мабуть, цими «реформаторами» певними авансами були заохочені просувати в медіа «позитивні моменти» законопроекту № 6232.

Розуміння того, що «ми рухаємося не в тому напрямку» почало з'являтися навіть у стінах Верховної Ради. 13 липня цього року на розгляд парламенту було винесено проект постанови про особливості процедури розгляду і прийняття проекту Закону України про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів № 6698, яким передбачалося здійснити на пленарному засіданні Верховної Ради України 13 липня 2017 року одночасний розгляд (обговорення з виступами представників від депутатських фракцій (депутатських груп) та народних депутатів України) виокремлених у структурі законопроекту окремими розділами проекту Господарського процесуального кодексу України, проекту Цивільного процесуального кодексу України, проекту Кодексу адміністративного судочинства України, проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» без обговорення та голосування відхилених профільним комітетом пропозицій і поправок із метою недопущення розбалансування виокремлених у структурі законопроекту окремими розділами текстів документу. Тобто прозвучала слушна думка якось роз'єднати на частини цей величезний за обсягом проект, який не під силу опрацювати навіть фахівцям.

Однак цей шлях не виправдовує себе: комітетом з питань регламенту та організації роботи ВРУ надано висновок про те, що регламент Верховної Ради не передбачає в законодавчій процедурі таке одноразове відхилення від процедур, як це передбачено проектом постанови. А отже, восени з початком роботи парламенту будуть спроби віднайти легітимні шляхи й усе ж таки розглянути саме цей проект «процесуальної реформи» (процесуальної диверсії). Чим це завершиться – побачимо, але добре було б, якщо цілому проекту № 6232.

варів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована, в разі потреби, з урахуванням положень частини 10 цієї статті. Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, – це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця.

Даний висновок викладений Верховним Судом України у постанові від 31.03.2015 року у справі № 21-53а15.

Відповідно до статті 2442 Кодексу адміністративного судочинства, висновок Верховного Суду України щодо застосування норми права, викладений у його постанові, прийнятій за результатами розгляду справи з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 237 цього кодексу, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновок щодо застосування норм права, викладений у постанові ВСУ, має враховуватися іншими судами загальної юрисдикції при застосуванні таких норм права.

Позиція митного органу щодо неможливості послідовного застосування методів оцінки митної вартості обов'язково повинна бути обґрунтована та відображена у рішенні про застосування іншого методу ніж вказаний декларантом.

Висновок

Суд вказав, що та обставина, що в автоматизованій системі аналізу та управління ризиками є інформація про те, що товар, який задекларовано однією особою, іншими особами розмитнювався за іншою вартістю, за відсутності інших визначених законом підстав, що обумовлюють межі і способи здійснення митним органом контролю митної вартості, не утворює підстав для відмови у визнанні заявленої декларантом митної вартості за основним методом та її визначенні за резервним методом, адже торгові відносини є різноманітними, здійснюються на принципах автономії волі та свободи договору, при цьому інші обставини можуть впливати на їх ціну (характеристика товару, виробник, торгова марка, умови й обсяги поставок, вага, наявність знижок тощо).

Автоматизована система аналізу та управління ризиками з об'єктивних причин не може містити всієї інформації, що стосується суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, товарів і умов їх продажу, тому такі дані не можуть мати більше значення ніж надані декларантом первинні документи про товар, а сам факт того, що рівень задекларованої митної вартості товару значно нижчий за рівень митної вартості ідентичних або подібних товарів, сам собою не може бути підставою для витребування додаткових документів.